

Högstenableckets rungalder

Av Elisabeth Svärdström

Det finns få runologiska objekt som är så fantasieggande och svärbemästrade som de små runbleck man stundom funnit i gravar eller annorstädes, vilka en gång syftat till människors väl eller ve, till hägn eller ofärd för levande och döda.

1920 hittades två delar av ett sådant runbleck av brons på Högstena kyrkogård i Västergötland. Fyndet gjordes vid gravgrävning 13 m N om korets nordöstra hörn. Den större biten, 7,1 cm lång och 2 cm bred, kom i dagen, då graven grävdes, den mindre, endast 1,7 cm lång, genom en lycklig slump när graven fylldes igen. Föremålet överlämnades samma år till Statens historiska museum, inv.nr 16.449. Den påpasslige tillvarataren fick som belöning 50 kronor.

Det skulle dröja ett par år, innan någon försökte avlocka det lilla blecket dess runristade innehåll. Erik Brate blev den förste som grep sig an uppgiften att dechifrera de 108 runorna, som i sammanlagt fyra rader fyller bleckets båda sidor. Fig. 1. Runornas utformning förråder, att ristaren har haft bråttom, och snabbskriften är på vissa håll flertydig. Dessutom är metallens yta i somliga partier anfränt och ärgig. Tolkningen försvåras också genom det förhållandet, att ordskillnadstecken helt saknas. Brate redovisade 1922 i en 6 foliosidor lång berättelse¹ sina iakttagelser. Ett 60-tal runor, d.v.s. drygt hälften, lyckades Brate rätt urskilja. Men självfallet kunde ingen tolkning byggas på den grunden. Några detaljer gav honom uppslaget, att blecket skulle innehålla namnen på ett antal sjukdomar och lika många botemedel för dessa. Brates uttrycksätt visar, att han själv tvivlade på uppslagets bärkraft. Tretton år förgick, och blecket behöll sin hemlighet.

1935 kom Högstenablecket under Hugo Jungners ögon. Eftersom Jungner inte kände till Brates undersökning, trodde han sig beträda jungfrulig mark och nalkades problemen med iver och ogrumlad upp-täckarglädje. Jungners osparda möda gav också god avkastning. I två

¹ Förvarad i Antikvarisk-topografiska arkivet.

utförliga uppsatser med i huvudsak samma innehåll publicerade han 1936 sin läsning av runorna och sin tolkning av inskriften.² Jungner var väl medveten om svårigheterna att definitivt lösa inskriftens många gåtfulla detaljer, och han säger därför sin avsikt vara att i första hand ge en så pålitlig läsning av inskriften som möjligt och därtill en preliminär tolkning. Han samarbetade enligt egen utsago med Arthur Nordén, som 1943 i annat sammanhang³ redovisar Högstenainskriften i enlighet med Jungners tolkningsförslag. Jungner har också i fråga om vissa detaljer tagit under övervägande men till större delen förkastat uppslag från två andra forskare, Otto von Friesen och Hugo Pipping.

Här skall Jungners resonemang inte rekapituleras, men jag återger nedan hans omsorgsfulla läsning och bestickande tolkningsförslag.⁴ Jungner läser och översätter till fornsvenska respektive nusvenska Högstenableckets runinskrift sålunda⁵:

- Rad 1. kalandauiþrkanklauiþrriþandauiþ
                   5   10   15   20   25   30
2. uiprrinandauiþrsitiandauiþ
                   35   40   45   50   55
3. rsikn[ānd]auiprfarandauiþrfluih
                   60   65   70   75   80   85
4. āntas[k]alaltfuþanaukumduia
                   90   95   100   105

[Gal] viþ galanda, viþr ganganda, viþr riþanda, viþr rinnanda, viþr sætianda, viþr sighlanda, viþr faranda, viþr fluihanda; skal alt fuþ anna ok um doia.

[Jag galdrar] mot den galdrande, mot den gångande, mot den ridande, mot den rännande, mot den försåt sättande, mot den seglande, mot den farande, mot den flygande; uslingen skall allt ge sig av och till åtföljd (av galdern) dö.

Jungner var redan från början inne på rätt spår. Inskriften är en besvärjelse mot en gengångare, i vilken skepnad denne än skulle uppenbara

² H. Jungner, »Nytt från Falbygdens runfront», *Falbygden* 3, 1936, s. 27 f. = Jungner 1; Ds, »Högstena-galdern. En västgötsk runbesvärjelse mot gengångare», *Fornvännen* 1936, s. 278 f. = Jungner 2.

³ A. Nordén, »Bidrag till svensk runforskning 1», *K. Vitt. Hist. o. Ant. Akademiens Handlingar, Del 55*, 1943, s. 175 f.

⁴ Efter Jungner 2, s. 282 och 286, till vilken uppsats den läsare som mera i detalj intresserar sig för Jungners undersökning hänvisas.

⁵ Osäkra eller svårt skadade runor utmärkes med en punkt under den mot runan svarande bokstaven.

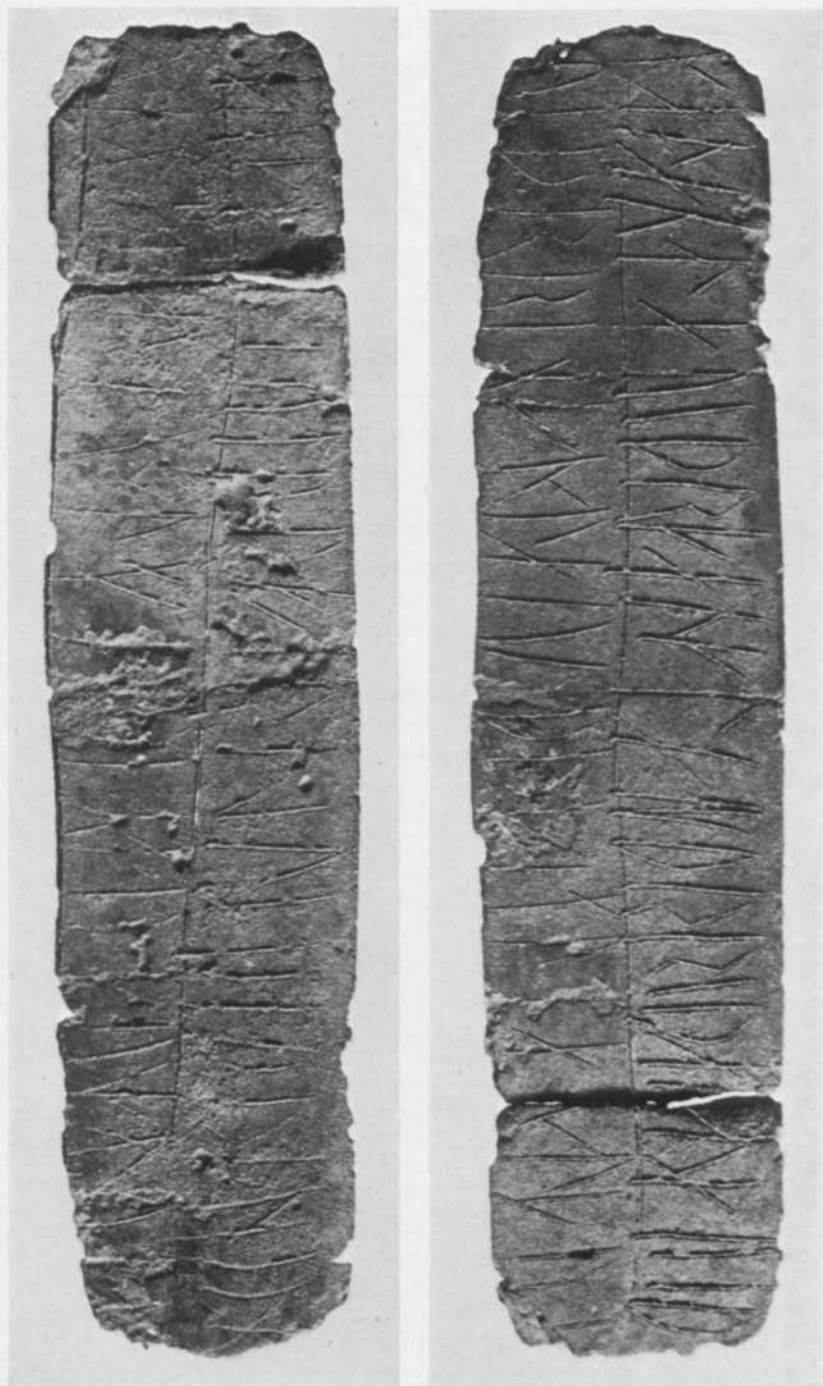

Fig. 1. Högstenbleckets båda sidor. Runinskriften läses från vänster till höger, de fyra raderna uppifrån och ned. 2/1. Foto ATA. — Die beiden Seiten des Högstenbleches. Die Runenschrift ist von links nach rechts zu lesen, die vier Zeilen von oben nach unten.

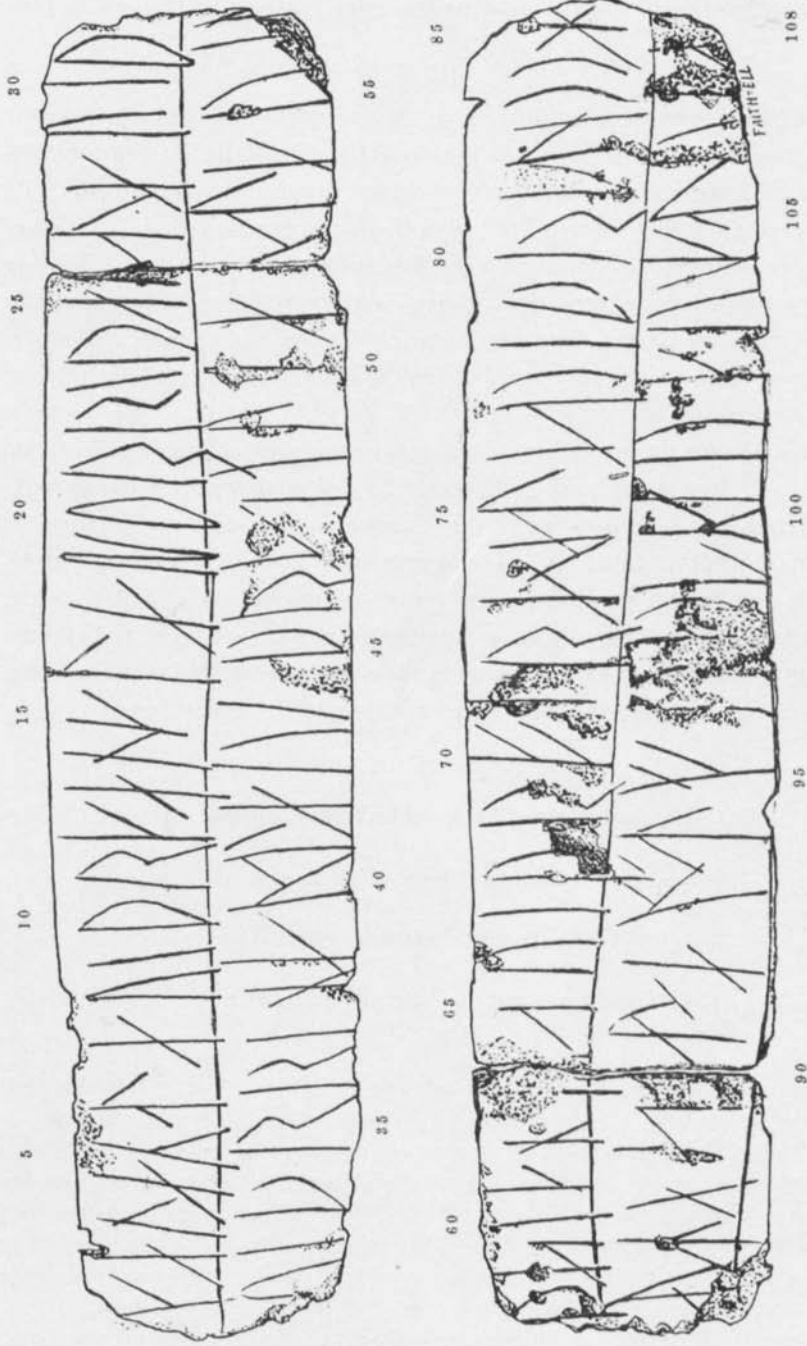

Fig. 2. Högstenablecket efter H. Faith-Ells teckning i *Formånnen* 1936, s. 283; här retuscherad av förf. 2/1. — Das Högstenablech nach der Zeichnung von H. Faith-Ell im *Formånnen* 1936, s. 283; hier von der Verf. retouchiert.

sig. Hans tolkning har också accepterats eller i varje fall fått stå oemotsagd.⁶

I samband med bearbetningen av Västergötlands runinskrifter för Vitterhetsakademiens utgåva har jag senare haft tillfälle att granska och begrunda Högstenainskriften och Jungners analys av densamma. På vissa punkter har jag därvid kommit till ett resultat, som något avviker från Jungners men som enligt min mening innebär en naturligare lösning av några tolkningsproblem. Det gäller egentligen bara ett par grafiska detaljer men därjämte form och innehåll hos vissa inskriftspartier. Ristningen, sådan jag uppfattar den, framgår, tydligare än på foto fig. 1, av teckningen fig. 2.

Blecket är som nämnt brustet i två delar men synbarligen bevarat i sin helhet. Inskriften är sålunda fullständig. På den väsentliga punkten är Jungner och jag helt överens. I min läsning nedan har mellanrum för ordskillnad införts. Läsningen kommenteras i huvudsak endast beträffande de runor som utmärkts med punkt under bokstaven eller ersatts med ett kort streck, som markerar, att runan genom sin form är flertydig eller genom alltför stora skador lämnar utrymme för olika läsmöjligheter. Om de övriga runornas identitet råder enligt min mening ingen tvekan.

Inskrift:

Rad 1.	kal	anda	uipr	kankla	uipr	riþanda	uip
	5	10	15	20	25	30	
2.	uipr	rinanda	uipr	s--	ianda	uip	
	35	40	45	50	55		
3.	r	sikn--	a	uipr	f-	randa	uipr
	60	65	70	75	80	85	
4.	ānda	s--	alt	fu--	na	uk	um
	90	95	100	105			

Kommentar till läsningen: Rad 1: Större delen av huvudstaven i 26 **n** är synlig invid och till vänster om brottet; yttersta spetsen av bistaven spåras till höger om brottet. — Rad 2: Runan 48 visar en huvudstav, vars övre del korsas av en snett uppåt höger gående bistav; denna har icke anslutning till den följande huvudstaven (49) men hör förmodligen dit som en slarvigt placerad **t**-bistav; runan 48 kan då uppfattas som **i** och runan 49 som **t** med två bistavar. — Rad 3: Efter runan 62, som enligt min mening icke kan vara annat än **n**, skönjer man i vikningen invid brottet nedre delen av en huvudstav (63); inga spår av bistavar i den vittrade ytan. Till höger om brottet finns ett kort, mycket grunt stycke av nedre delen av en huvudstav (64) utan bevarade spår av bistav;

⁶ Se t.ex. W. Krause, »Zum Stand der Runenforschung», *Göttingische Gelehrte Anzeigen* 1943, s. 243; H. Wideen, »Minnesvärdar och gravkor», *Skara stift i ord och bild*, 1949, s. 313.

ytan är vittrad. Man väntar mellan 62 **n** och 65 **a** en runföljd **and**, som sannolikt har uttryckts med en binderuna **an** jämte **d**. Möjligt vore också att läsa runföljden 59–65 **siknada**. Runan 71 är en delvis skadad huvudstav utan bevarade spår av bistav; sammanhanget gör det troligt, att staven är rester av en **a**-runa. Huvudstaven i runan 74 har en från basen snett uppåt vänster gående bistav utan anslutning till föregående runa, sannolikt en slarvigt placerad **n**-bistav. Runan 81 består av en huvudstav, vars nedersta del är bortvittrad; en nedre **f**-bistav kan möjligen skönjas, av en övre finns dock intet spår; allitteration gör en **f**-runa sannolik. — Rad 4: Runan 86 skall troligen uppfattas som en binderuna **an**. Runan 87 synes vara **d** med lågt ansatt bistav eller möjligen **t** med båda bistavarna mycket lågt ansatta. Partiet närmast efter 89 **s** är oklart. I brottet bör en huvudstav ha legat; den snett uppåt höger löpande linjen till höger om brottet kan vara en till den försvunna huvudstaven hörande **k**-bistav, knappast en till följande huvudstav (91) hörande **a**-bistav, eftersom runan 91 är utrustad med **l**-bistav och en till denna bistav fogad **a**-bistav; runföljden 89–91 är därför sannolikt **skal**, churu binderunans uppbyggnad inte följer principerna för en sådan. Runan 93 har en lågt ansatt **l**-bistav eller möjligen en högt placerad **n**-bistav; **l** är troligast. Runan 97 är skadad; runans övre bevarade del svarar närmast mot **p**, **u**, **r** eller möjligen **l**; ytskadorna kring runans nederdel synes praktiskt taget helt ha utplånat bistavens eventuella fortsättning; Jungner läser denna runa **p**, jag ger företräde åt **r**. Runan 98 är en huvudstav utan spår av bistav; en ytterst svag linje, som utgår strax till höger om huvudstavens bas och sträcker sig snett uppåt höger utan att nå fram till nästa huvudstav (99), uppfattar Jungner som en felplacerad **a**-bistav till runan 98; runan är sannolikt **a**, möjligen **i**, i vilket fall den svaga linjen är en felristning. I runan 107 finns utefter en ytskada svaga spår av en huvudstav men inga spår av bistav; runan är sannolikt **i**.

Som synes överensstämma de båda läsningarna på det hela taget utom beträffande runorna 87 och 97. De språkliga skiljaktigheterna är flera.

Runföljden 1–7 **kalanda** uppfattar jag icke som ett presensparticip utan som två ord, *gal* pres. 1 sg. av *gala* 'galdra', *anda* ack. sg. av *andi* m. 'ande, själ, andeväsen'. Jungner vill också inleda inskriften med ett *gal* men supplerar detta ur den runföljd, som i hans tolkning är presensparticipet *galanda*, d.v.s. han läser runorna 1–3 **kal** två gånger. För att likställa sitt *galanda* med inskriftens övriga presensparticip flyttar han dessutom tillbaka 29–31 **uip** och ställer det framför *galanda*. Denna konstruerade inledning⁷ är icke övertygande. Det kan mot tolkningen *gal anda* möjligen invändas, att belägg på substantivet *andi* m. i betydelsen 'gengångare, spöke' saknas. För undvikande av missförstånd vill jag därför som min uppfattning framhålla, att ordet här torde ha sin allmänna betydelse 'ande, andeväsen' och först genom runföljden 12–17 och därpå följande karakteristika får sitt speciella innehåll. Beträffande

⁷ Se Jungner 2, s. 297 f.

prepositionen *vidr* föreslår jag alternativt, med Otto von Friesen⁸, en postpositiv ställning hos samtliga *vidr* i inskriftens första rad.

I runföljden 12–17 **kankla** ser jag ack. sg. m. svag böjningsform av ett adjektiv fsv. *gangol, belagt i sammansättningar: *brun-gangol* 'som ofta går till brunnen', *by-gangol* 'som är van att gå till byn', *nær-gangol* 'närgången, påträngande' (Söderwall). Andra germanska fornspråk har samma *ula*-avledning till verbet *ganga* som självständigt adjektiv, t.ex. fisl. *göngull* (nyisl. *göngull*) 'som er i Gang, i Bevægelse' (Fritzner), 'der viel zu gehen hat' (de Vries), feng. *gangol*. Motsvarande *ila*-avledning förekommer också, feng. *gengel*, fhty. *-gengil*.⁹ I svenska dialekter förekommer sparsamt (el. har förekommit) dels ett substantiv *gängla* r. eller f. 'stylta †, gångjärn, vaggmed, skruvgänga †', dels ett verb *gängla* 'vackla, gå med osäkra steg, dingla †, föra ett barn i ledband †' (SAOB). Dessutom finns dialektalt ett verb *gingla* 'vackla' (Rietz). Alla är avledningar till *ganga*. Ett självständigt fsv. *gangol med grundbetydelsen 'benägen att gå', som bör ha funnits, synes mig vara ett väl valt karakteristikum för en gengångare. De ristningsfel, som Jungners tolkning *ganganda* förutsätter, elimineras med min tolkning helt. Med tolkningen *gangla* bortfaller också det för Jungner oavvisliga kravet på en uppfattning av 1–7 **kalanda** som ett presensparticip analogt med ett *ganganda* och de följande presensparticipen.

Runföljden 47–54, läst **s[it]ianda**, vill jag tolka 'sittande', ej som Jungner 'sättande'. Det med detta presensparticip allittererande 59–65 **sikn[ānd]a** eller **sikn[ad]a** (med runorna 4 och 5 omkastade) är knappast som Jungner i sin iver att finna ett passande rörelseverb föreslagit, ett felristat *sighlanda* utan snarare att hänföra till verbet *sigā* eller detta verbs inkoativ *signa*, båda med betydelsen 'segna, sjunka, falla'. Ett ordpar 'sittande' — 'segnande' förefaller rimligare än 'sättande' — 'seglande', där 'sätta' dessutom skulle ha en överförd, icke belagd betydelse 'sätta snaror'.¹⁰

Runföljden 89–91 **s[kal]** är vansklig. Jag ansluter mig till Jungners förslag, hjälpp verbet 'skall' 3 sg.

Runföljden 92–94 kunde möjligen fattas som *and* m. (el. f.), den äldre

⁸ Se Jungner 2, s. 298 not 16.

⁹ Hugo Pipping har för Jungner uttalat tanken att *kankla* kunde föras till en sådan *ila*-avledning, »ett subst. *gengil m. (fvn. *gengill), vilket förhåller sig till *ganga* som fvn. *ferill* till *fara*; alltså Högstenaplattans *gangla* = *gengla* 'gångare'» (Jungner 2, s. 297 not 15).

¹⁰ Magnus Olsen har föreslagit *salianda* — *signanda*, 'säljande (= bjudande)' — 'signande' (Jungner 2, s. 296 not 11).

parallellformen till *andi*, men jag föredrar Jungners läsning **alt**, adjektivet 'allt'.

Runföljden 95–100 är svårbemästrad. Jungners tolkning har fördelen att, grafiskt och språkligt, formellt gå ihop. Men Jungner tvingas gripa till två ovanliga ord, det första **fuþ** n. 'vulva' dessutom i överförd, icke belagd betydelse. Det andra ordet, **ana**, har för att passa in i Högstenainskriften, krävt ett omfattande resonemang och en långsökt motivering. Jag utgår från en annan läsning, **fu[ra]na** eller **fu[ri]na**, som jag knyter till ett verb *fyrna*, *forna*, *forna*. Detta verb är visserligen inte belagt i isl. och fsv. men känt från sydsvenska dialekter i Blekinge och Småland (Rietz) i betydelsen 'av ålder förtorka, vissna' (om gräs) och från fda., *forne* 'ældes, svækkes' (Kalkar). Samma verbs s-form, *fyrnas*, *fornas*, *fornas* 'bli gammal' är välbekant från isl. och förekommer i fsv. lagtext (Äldre Västgötalagens kyrkobalk 6, *fyrnass*). Tolkningen av **furana**, alt. **furina** som *fyrna* förutsätter ett ristningsfel, den överflödiga **a**- eller **i**-runan (98). En sådan felristning, som beror på ristarens trevande ljudanalys i ord som han inte har en klar skriftbild av, hör till de allra vanligaste, i synnerhet i r-förbindelser. Båda alternativen, **a** och **i**, är rimliga i en felristning av detta slag.

Runorna 103–104 **um** fattar jag som en pleonastisk partikel, avsedd att förstärka *doia*.

Inskriftens slutparti blir, uttryckt på fornsvenska, i den nya versionen: *skal alt fyrna ok um doia* 'allt skall förlora sin livskraft och dö'.

Resultatet av min undersökning av Högstenableckets runinskrift sammanfattas lämpligen i följande transkription och översättning:

Gal anda viðr, gangla viðr, riðanda við(r), viðr rinnanda, viðr sitianda, viðr signanda, viðr faranda, viðr fliughanda. Skal alt fyrna ok um doia.

»Jag galdrar mot 'anden', mot den (ande) som är benägen att gå, mot den ridande, mot den rännande, mot den sittande, mot den segnande, mot den farande, mot den flygande. Allt skall förlora sin livskraft och dö.»
Fri översättning: »Jag riktar min besvärjelse mot den dödes ande, mot gengångaren, vare sig han kommer ridande eller rännande, visar sig sittande eller segnande, kommer farande eller flygande. I alla skepnader skall spöket förlora sin livskraft och dö.»

Högstenableckets inskrift med sitt konservativa ordval och sin allitteration gör ett ålderdomligt intryck, satsbyggnaden också. Språkformerna har inga medeltida karakteristika, ingen påtaglig lokalfärg. Av runorna

har de flesta behållit sitt vikingatida utseende. Framåt pekar endast **n**-runan och **þ**-runan, den sistnämnda klart medeltida. Helt unik är **d**-runan i sin »hemgjorda» form och därför svårdaterad, dock otänkbar före medeltidens inträde. Troligen har inskriften ett par binderunor. Fåtalet sådana gör under alla förhållanden en datering till tiden före 1200-talet, binderunornas blomstringstid, antaglig. Jungner anser, att man på grund av **d**-runan snarast bör datera ristningen till början av 1100-talet. Preciseringsen kan vara riktig med hänsyn till inskriftens många ålderdomliga drag. Dess karaktär av ramsa med en sådans benägenhet för retarderade språkformer och uttryck manar dock till försiktighet. Det känsligaste dateringsinstrumentet är givetvis runformerna. I skrivvanorna är man med sin tid. Men den unika **d**-runan kan som nämnts inte kronologiskt fixeras. Jag föredrar därför att vidga tidsbestämningen till 1100-talet utan inskränkningar. Under detta århundrade uppfördes också av allt att döma Högstena kyrka.

Fyndlokalen och tiden till trots saknar inskriften totalt ett kristet anslag. Tvärtom förefaller besvärjelsen att både till form och innehåll ha sina rötter i ett redan på 1100-talet längesen förflutet — ett vältaligt vittnesbörd, bokstavligen, om den tysta och sega kampen mellan hedendom och kristen tro t.o.m. på gravplatsen innanför bogårdsmuren.

Zusammenfassung

Der Runenzauber des Bleches von Högstena

Im Jahre 1920 wurde auf dem Kirchhof von Högstena in Västergötland ein kleines, mit eingeritzten Runen versehenes Bronzeblech gefunden (8,8 × 2 cm). Der Fund wurde von H. Jungner im Fornvännen 1936, S. 278–304, mit einer sorgfältigen Lesung der Inschrift samt einer präliminären Deutung publiziert. Die deutsche Zusammenfassung des Aufsatzes hat den bezeichnenden Titel „Der Zauberspruch von Högstena. Eine westgötische Runenbeschwörung wider Gespenster“. Damit war der Schlüssel zur Inschrift gegeben und die Deutung ist, was das Sachliche betrifft, unwidersprochen geblieben.

In bezug auf gewisse Einzelheiten wird hier ein revidierter Deutungsvorschlag vorgelegt, der auf eine geschmeidigere Weise dem Runentext und den Absichten des Runenritzers zu folgen versucht. Jungners Lesung und die der Verf. stimmen überein, mit Ausnahme was die Runen 87 und 97 betrifft. Aber die sprachliche Analyse der Verf. unterscheidet sich in mehreren Punkten von der von Jungner, was klar aus der untenstehenden Gegenüberstellung von Jungner's (1) beziehungsweise Svärdström's (2) Transkriptionen der Inschrift ins Altschwedische, samt Übersetzung, hervorgeht:

1. [Gal] vi þ[r] galanda, vi þr ganganda, vi þr riþanda, vi þr rinnanda, vi þr sætianda vi þr sighlanda, vi þr faranda, vi þr fliughanda; skal alt fuþ anna ok um döia.

Ich zaubere wider den Zaubernnden, wider den Gehenden, wider den Reitenden, wider den Rennenden, wider den Hinterhaltlegenden, wider den Segelnden, wider den Fahr-
enden, wider den Fliegenden; der Elende soll sich hinwegbegeben und infolge hiervon
(scil. des Zauberspruches) sterben.

2. Gal anda viðr, gangla viðr, riðanda við(r), viðr rinnanda, viðr sitianda, viðr signanda,
viðr faranda, viðr flughanda. Skal alt fyrna ok um doia.

Ich zaubere wider den Geist, wider den Gehenden, wider den Reitenden, wider den
Rennenden, wider den Sitzenden, wider den Zubodensinkenden, wider den Fahr-
enden, wider den Fliegenden. Alles soll seine Lebenskraft verlieren und sterben.

Freier übersetzt: Ich richte meine Beschwörung wider den Geist des Toten, wider das
Gespenst, ob es sich reitend oder rennend zeigt, sitzend oder umsinkend, ob es fahrend
oder fliegend daherkommt. In allen solchen Gestalten soll das Gespenst seine Lebens-
kraft verlieren und sterben.

Jungner las die Runen 1–3 **kal** zweimal und die Runenfolge 1–7 **kalanda** als pres.
part., analog zu den übrigen pres. part. der Inschrift; er stellte das offensichtlich über-
flüssige 29–31 **uiþ** vor **kalanda** und erhielt so acht gleichförmige, paarweise alliterie-
rende Ausdrücke vor der Schlussphrase. Die Verf. löst dagegen **kalanda** in zwei Worte
auf und lässt alternativ die drei ersten prep. *viðr* postpositiv stehen. In 12–17 **kankla** sieht
sie kein entstelltes pres. part. sondern ein zum Verbum *ganga* abgeleitetes adj. aschw.
*gangol 'geneigt zu gehen', belegt in Zusammensetzungen wie aschw. *brun-gangol*,
by-gangol, *när-gangol*, vergl. aisl. *göngull* (nisl. *göngull*), ein passendes Charakteristikum
für ein Gespenst. Dem Wortpaar **sitianda** — **siknānda** gibt die Verf. einen anderen Sinn
als Jungner. Die Runenfolge 95–97 hatte er als ein subst. **fup** n. 'vulva' in überführter,
nicht belegter Deutung aufgefasst, der das adj. *alt* vorausgeht und ein Verbum *anna*,
'eilen, hasten', nachfolgt, während die Verf. mit einer Lesung 95–100 **furana** (oder
furina) das Verbum *fyrna*, *forna*, *forna* vorschlägt, aus südschwedischen Dialekten in der
Bedeutung 'durch Alter vertrocknen, verwelken' (über Gras) bekannt, sowie adä. *forne*
'altern, schwächer werden'. Die s-Form des Verbums ist vom aisl. und aus einem aschw.
Gesetzestext (Äldre Västgötalagens kyrkobalk 6: *fyrnass*) wohlbekannt, mit der Bedeu-
tung 'alt werden'. 103–104 **um** steht, nach der Verf., pleonastisch und zielt darauf hin
doia zu verstärken.

Die Verf. hebt die konservative Wortwahl, die Alliteration und in mehreren Fällen
altertümliche Runenformen hervor, unterstreicht jedoch gleichzeitig den Hang, bei
einem solchem Reim wie diesem ein altes Vorbild festzuhalten. Der Form nach am
jüngsten ist die **þ**-Rune und auch die einzigartige **d**-Rune. Diese sind klar mittelalter-
lich. Jungner ist der Meinung, dass die Runeninschrift „in der ersten Hälfte des 12.
Jahrhunderts, möglicherweise auch früher, zustande gekommen sei“. Eine Datierung
in das 12. Jahrhundert ohne Einschränkungen dürfte wohl am richtigsten sein.

Übersetzt von Willy Schwabacher